

УДК 378.4

DISTANCE LEARNING AS AN INTEGRATION OF PEDAGOGICAL AND
COMMUNICATION TECHNOLOGIES

Svitlana Sadova¹

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІНТЕГРАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ
І КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Світлана Садова¹

Abstract. The article formulates the definition of «distance education». Certain methods and features of application of distance learning in modern conditions of education development are investigated. Its advantages are defined. The problems faced by teachers and students in the organization and implementation of distance education have been identified.

Key words: distance education, self-education, educational process communication technologies, computer network.

Анотація. В статті сформульовано визначення поняття «дистанційне навчання». Досліджені певні методи і особливості застосування дистанційного навчання в сучасних умовах розвитку освіти. Визначено його переваги. З'ясовано проблеми з якими стикаються викладачі і студенти при організації та впровадженні дистанційної освіти.

Ключові слова: дистанційна освіта, самоосвіта, освітній процес, комунікативні технології, комп'ютерна мережа

Нова парадигма вищої професійної освіти орієнтує педагогічне співтовариство на забезпечення варіативності освітніх систем і навчальних закладів, гнучкості і динамічності освітнього процесу в вузах, його адаптивності до соціальних умов, запитам населення і роботодавців. В останні роки змінилися погляди на побудову навчання у вищій школі. За оцінками фахівців, сучасний освітній процес у закладі вищої освіти повинен бути спрямований на застосування сукупності технологій навчання, в рамках яких навчається студент. Виходячи із загальних підрахунків студент повинен витратити до 40% часу на дистанційні форми навчання, приблизно 40% – на самоосвіту, а залишок, 20% – на очні форми навчання. У цих умовах в значній мірі зростає роль дистанційного навчання, що, в свою чергу вимагає розробки адекватної їй методики у закладі вищої освіти, створення нового покоління інформаційно-освітніх ресурсів і способів передачі знань студентам.

Практика показує, що розвиток дистанційного навчання змінює способи і прийоми освітнього процесу у вищій школі, сприяє інтенсифікації навчального

¹ Teacher, Izmail State University of Humanities, Ukraine, Tel.: +38 (066)5738649, E-mail: ssadovayass9@gmail.com

¹ Викладач, Ізмаїльський державний гуманітарний університет Україна, м.т.: +38(066)5738649, E-mail: ssadovayass9@gmail.com

процесу, покращує інформаційне ресурсне забезпечення, є передумовою для розробки якісно нової методики навчання студентів у виші.

В даний час в більшості вітчизняних закладі вищої освіти, як свідчить проведене дослідження, методичне забезпечення дистанційного навчання або недостатнє, або повністю відсутнє. Заклади вищої освіти, в яких вже створені окремі модулі, що дозволяють автоматизувати певні види діяльності, використовують кожен свої власні підходи до вирішення проблеми. В результаті складається ситуація, при якій закладі вищої освіти несуть додаткові витрати на розробку дистанційних навчальних засобів при відсутності гарантій досягнення поставлених цілей. Щоб дистанційне навчання в виші слугувало поліпшенню, реалізації освітніх програм, управлінню навчальним процесом, воно повинно бути педагогічно обґрунтовано. Реалізація цього завдання вимагає дослідження ефективності різних методів дистанційного навчання студентів і способів їх об'єднання в єдину дидактичну методику. І, треба відмітити, останнім часом з'являється все більше захищених або представлених до захисту дисертацій з проблеми дистанційного навчання, публікуються наукові праці, активізувалось обговорення даної проблематики на сторінках наукових видань.

Якщо визначатись зі змістом поняття «дистанційне навчання» – це організація освітнього процесу, що базується на принципі самостійного навчання студента. Середовище дистанційного навчання характеризується тим, що учні в основному, віддалені від викладача в просторі і часі, і в той же час вони мають можливість в будь-який момент підтримувати діалог за допомогою нових технологій і різноманітних засобів комунікації. Ці технології дозволяють навчатися на відстані без особистого контакту між викладачем і студентом. Дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з денною, заочною, вечірньою або екстернатом, що реалізується, в основному за технологіями дистанційного навчання [1].

Для дистанційного навчання характерним є:

- гнучкість – коли слухачі, які одержують дистанційну освіту, як правило, не займаються регулярно, а так як зручно, обираючи для себе час і місце;
- модульні принципи навчання – кожний окремий курс є цілісним уявленням про окрему предметну область, що дозволяє з набору незалежних курсів сформувати навчальну програму, яка відповідає індивідуальним або груповим потребам;
- здійснення навчання одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямком), тобто без відриву від інших видів діяльності (робота, бізнес), іншими словами, використовується принцип паралельності;
- звернення одночасно до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості слухачів і їх спілкування між собою та з викладачами за допомогою сучасних засобів комунікації, мережі Інтернет та соціальних мереж;

VI Дунайські наукові читання

- використання в навчальному процесі новітніх досягнень інформаційних а комунікаційних технологій, які сприяють входженню людини в сучасний інформаційний простір, тобто технологічність;

- економічність – розвиток технічних засобів та ефективне використання навчальних площ, уніфіковане і концентроване подання інформації, використання комп'ютерних технологій призведуть до зниження витрат на підготовку фахівців [2].

Безперервне дистанційне навчання, засноване на останніх досягненнях в області інформаційно-обчислювальної і телекомунікаційної техніки, поєднує в собі всі перераховані вище положення, відображаючи сучасні тенденції розвитку освіти як цілісної системи на якісно новому рівні, максимально спрямоване на всебічне розкриття творчого потенціалу особистості, тому від її загальнокультурної і професійної підготовки залежить не тільки якість життя самої людини, а й значною мірою соціально-економічний прогрес суспільства, а також відіграє роль координатора у взаємодії людини з гнучкою і розгалуженою інформаційно-освітньою мережею.

При реалізації завдань сучасного освітнього процесу увага переважної більшості представників вищої освіти спрямована на зміни в організації навчального процесу денної форми навчання. Але в Україні існує розвинута система заочної вищої освіти, тому завдання адаптації цієї форми навчання до цілей сучасних вимог освіти є актуальним практично для всіх закладів вищої освіти в Україні. Сьогодення поставило перед вищою школою всіх країн нове глобальне завдання – необхідність забезпечення доступу до вищої освіти широким верствам суспільства, оскільки для будь-якої країни ступінь її розвитку як економічного так і технологічного, а також добробуту суспільства пропорційні середньому рівню знань, умінь і навичок її економічно активного населення [11]. Останні соціологічні дослідження доводять, що люди які мають високу кваліфікацію краще пристосовуються до змін профілю роботи, менш вразливі у випадках втрати робочого місця, легше оновлюють і підвищують рівень своїх знань та навичок. Саме тому сучасному суспільству потрібна якісна масова освіта, яка спроможна відповідати вимогам споживача та виробника. Виконати це соціальне замовлення суспільства через збільшення витрат на освіту або збільшення кількості навчальних закладів не в змозі навіть заможні країни. І тому поява дистанційної освіти це закономірний етап розвитку і пристосування освіти до сучасних умов [3].

Дистанційна освіта дає змогу навчатись широкому загалу людей, які на в змозі навчатись на стаціонарі: це люди, які працюють, військовиків військовослужбовців, люди з обмеженими можливостями. До цієї ж категорії можна віднести значну кількість людей що мають вікові обмеження, через що дистанційну форму навчання іноді називають освітою дорослих (adult education). Можна сказати що дистанційне навчання передбачає організацію освітнього процесу за розробленою викладачем програмою коли студент самостійно навчається, однак може вести діалог з викладачем за допомогою сучасних

технологічних засобів. Самостійне навчання давно відоме. В Україні його називають заочним, на Заході – дистанційним або кореспондентським [4].

Цілі, форми методи і зміст навчання повинні відповідати сучасним технологічним особливостям (використання електронної пошти, мережі Інтернет, чатів, веб-форумів, відео конференцій та ін.). Система взаємодії віддалених один від одного суб'єктів навчання (слухач-викладач) має бути спрямована на створення сприятливих умов їх діяльності, вирішення проблем взаєморозуміння та поетапного розвитку необхідних навичок.

Кожна форма дистанційної взаємодії має свою специфіку яка накладає обмеження на освітній процес. Наприклад, для індивідуальних занять інтенсивність взаємодії тьютора та студента не настільки важлива, тому, для організації навчання достатньо можливостей, які надає використання електронної пошти. А от групові дистанційні заняття, де кількість і якість інтеракцій визначає ефективність освітнього процесу, вимагають використання відео конференцій та форумів.

Важливим фактором дистанційного навчання є сукупність використовуваних у навчальному процесі педагогічних методів і прийомів, які можна класифікувати в такий спосіб:

1) Методи самонавчання. Для розвитку таких методів характерним є мультимедійний підхід, коли за допомогою різноманітних засобів створюються освітні ресурси:

- інтерактивні бази даних;
- електронні журнали;
- комп'ютерні навчальні програми (електронні підручники).

У інтерактивних базах даних систематизується велика кількість даних, що можуть бути доступні за допомогою сучасних засобів комунікації. Ще одним рішенням являється надання доступу до зовнішніх баз даних. Число баз даних доступних через комп'ютерні мережі швидко росте. Електронні навчальні програми являють собою програмне забезпечення, яке може використовуватися на віддаленому комп'ютері через Інтернет мережу.

2) Система «тьюторства» або методи індивідуального викладання і навчання.

Ці методи, властиві традиційній системі і сьогодні одержують новий імпульс для розвитку на базі сучасних інформаційних технологій. Це електронні лекції, що поширюються по комп'ютерних мережах за допомогою систем дощок оголошень. На базі технології «електронної дошки оголошень» розвивається також метод проведення електронних симпозіумів, що являють собою виступи декількох авторитетів так званих «перших спікерів».

3) Методи інтерактивної взаємодії між всіма учасниками навчального процесу. Інтенсивність їх використання істотно зростає з розвитком сучасних комунікаційних технологій. Методи інтерактивної взаємодії між тими хто навчається, а не тільки між викладачем і студентом, стають важливим джерелом одержання знань. Особливу роль в освітньому процесі дистанційного навчання

VI Дунайські наукові читання

грають комп'ютерні конференції, які дозволяють всім учасникам дискусії обмінюватися думками і повідомленнями, як у синхронному, так і в асинхронному режимі, що має велику дидактичну цінність [5].

Дистанційній освіті притаманна ціла низка позитивних рис, які не властиві традиційній освіті:

- дистанційна освіта формує глобальний, принципово новий освітній простір;

- дає можливість займатися в зручний для себе час у зручному місці й темпі, і час для освоєння дисципліни;

- дає можливість паралельно із професійною діяльністю навчатись, не відриваючись від виробництва;

- надає можливість звертатись до багатьох джерел інформації (банків даних, електронних бібліотек, баз знань);

- поширює можливості спілкування студентів через Інтернет один з одним і з викладачами;

- концентрує подання навчальної інформації та доступ до неї і підвищує ефективність засвоєння матеріалу;

- надає можливість витратити більше зусиль і часу на складні або важливі для студента теми з метою поглибленого опрацювання;

- надає рівні можливості одержання освіти, а саме - незалежно від місця проживання, стану здоров'я, елітарності або матеріального забезпечення студента;

- допомагає оминати психологічні бар'єри які пов'язані з комунікативними якостями людини, такими як соромливість, страх публічних виступів та ін.;

- поширення світових досягнень на ринку освітніх послуг;

- оновлення ролі викладача, який координуючи пізнавальний процес постійно вдосконалює свої курси, підвищує творчу активність і кваліфікацію;

- позитивний вплив на студента, збільшення його творчого та інтелектуального потенціалу за рахунок самоорганізації і самостійного прийняття відповідальних рішень [6].

Отже, виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що якість дистанційної освіти не поступається в якості очній форми освіти, а навпаки - поліпшується за рахунок залучення професорсько-викладацького складу найвищої кваліфікації і використання в освітньому процесі сучасних навчально-методичних видань та розробок.

Сучасне дистанційне навчання в Україні має повноцінно розвиватися. Але його розвиток стикається з істотними труднощами: проблемою одержання суспільного визнання, правом видавати дипломи і сертифікати, проблемою акредитації віртуального навчального закладу. Цей розвиток можливий тільки за наявності таких складових як розроблення нормативно-правової бази, наявність добре оснащених навчальних закладів (центрів, кафедр, факультетів, інститутів дистанційного навчання), кваліфікованих викладачів, контингенту студентів бажаючих отримувати дистанційну освіту, адаптованих навчальних програм і

курсів, відповідної матеріально-технічної бази, фінансової підтримки з боку держави та розробки загальних критеріїв якості тощо. Подолання цих труднощів і розвиток віртуальних університетів буде означати глибокі зміни в організаційній структурі сучасної освіти.

1. Стариченко Б.Є, Семенова І.М., Слепухін А. В. До питання співвідношення понять електронного навчання у вищій школі. URL: <https://bolcheknig.ru/uk/istoriya/teoreticheskie-aspekty-sravneniya-tradicionnogo-i-elektronno-obucheniya-tradicionnoe-obrazovanie>

2. Андрусенко Н.В. (2017). Дистанційне навчання в Україні. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.)* / відп. ред. Л.Б.Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 102 с.

3. Освіта і пандемія: що українці думають про дистанційне навчання та як оцінюють ЗНО. Соціологічне дослідження Центру Разумкова від 03.08.2020 р. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/osvita-i-pandemiia-shcho-ukraintsi-dumaiut-pro-dystantsiine-navchannia-ta-iak-otsiniuiut-zno>

4. Прибилова В. М. (2013). Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. *Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць. Вип. 4*. Укл Ю.В. Холін, Т.О. Маркова. Харків: ХНУ ім. В.Н.Каразіна. 228 с.

5. Шуневич Б. І. Тенденції розвитку дистанційного навчання у зарубіжній вищій школі. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em7/content/08sbishf.htm>

6. Світовий досвід розвитку дистанційних форм освіти у вітчизняному контексті. Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/svitoviy-dosvid-rozvitku-distanciynikh-form-osviti/>

